

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Seutukaupungeissa on huolestuttu esityksestä, jossa lisättäisiin hankintalain 15.1 §:ään sidosyksiköiden vähimmäisosuutta koskeva lisävaatimus, joka koskisi osakeyhtiö-, säätiö- tai yhdistysmuotoisia sidosyksiköitä.

Seutukaupunkiverkosto näkee, että vähimmäisomistusvaatimusta koskeva esitys rajoittaisi turhaan kuntien itsehallinnon takaamaa mahdollisuutta päättää palvelujensa järjestämistavoista. Esimerkiksi kuntaomisteinen osakeyhtiö on joustava ja tarkoituksenmukainen malli monenlaisten kuntapalvelujen järjestämiseksi. Osakeyhtiömalli on joustava tapa järjestää palveluja erityisesti yhteistyössä ja tehdä hankintoja markkinoilta.

Seutukaupungit ovat kaupunkeja, jotka ovat usein mukana erilaisissa maakunnallisissa tai seudullisissa rakenteissa. Seutukaupunkiverkosto ilmaisee huolensa mietinnössä esitettyjen hankintayksiköille asetettavien uusien velvoitteiden lisäämästä hallinnollisesta taakasta.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

-

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskeva vaatimus ei ole tarkoituksenmukainen ja on vaikeasti toteutettavissa.

Esitetty vähimmäisomistusosuus on mahdoton kunnallisen itsehallinnon kannalta. Esitys rajoittaa kuntien mahdollisuutta päättää toimintojensa järjestämisestä. Hallitusohjelman tavoitteena on vähentää yksityiskohtaista normiohjausta, mutta ehdotuksessa olisi kyse poikkeuksellisen pitkälle menevästä puuttumisesta kunnan oikeuteen organisoida toimintaansa. Esityksen suhdetta itsehallintoon ei ole arvioitu riittävästi.

Seutukaupunkiverkosto on huolissaan siitä, että esitys kohtelisi eri kokoisia kuntia perusteetta eriarvoisesti ja vaikutukset tulee arvioida huomioiden kuntien erilaisuus. Käytännössä kuntien mahdollisuudet järjestää toimintonsa itse vaihtelevat huomattavan paljon. Esitetty malli pahimmillaan johtaisi kuntapalvelujen järjestämiseksi tehtyjen toimivien seudullisten yhteistyörakenteiden purkamiseen, joka ei liene esityksen tarkoitus.

On myös huomioitava, että määräysvalta toteutuu valtaosassa nykyisistä sidosyksiköistä. Seutukaupunkiverkosto pitää esitetyn mekanismin sijaan tarkoituksenmukaisempana, että sidosyksiköiden, joissa määräysvalta ei nykyisellään lain kirjaimen mukaisesti toteudu, toimintaan puututaan ja sidosyksikköjärjestämisen väärinkäyttöksiin reagoidaan valvontakeinoin.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Muutoksen vaikutukset seutukaupunkeihin olisivat merkittäviä ja seutukaupunkiverkosto kantaa huolta monien kuntapalvelujen järjestämisen edellytyksistä seutukaupungeissa, joissa kuntapalvelut järjestetään lähes miljoonalle hengelle – ja usein kaupunkien rajojen yli yhteistyössä kaupunkiseuduille. Seutukaupunkiverkosto korostaa, että kuntien resurssit palvelujen tuottamiseen ovat erilaiset ja eri puolilla maata markkinatilanne sekä osaaminen vaihtelevat suuresti. Kun resurssit

ovat rajalliset, on oltava paikallisesti mahdollisuus valita tarkoituksenmukaisin palvelujen järjestämistapa - monet kuntien yhtiöissä järjestetyistä palveluista ovat kuitenkin lakisääteisiä. Vaikutuksia olisi myös muun muassa henkilöstöön ja kuntien varautumiseen.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

-

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

-

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Seutukaupunkienkin näkökulmasta siirtymäajat muutoksille ovat riittämättömiä. Esityksessä on kyse rakenteista, joiden uudelleenjärjestelyyn tarvitaan erityisesti lainsäädännön, kuntien hallinnon ja oikeusturvan vuoksi aikaa. Lisäksi olisi huomioitava erilaiset viranomaispalvelut ja niiden kuormittuminen muutoksen vuoksi. Huomioitaviksi tulevat myös hankintaosaamisen lisätarve sekä sopimukset - ei ainoastaan hankintayksiköiden ja sidosyksiköiden välillä, vaan myös sidosyksiköiden ja markkinatoimijoiden välillä.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Kokonaisuudessaan tulee huomioida edellä mainittu kuntien ja markkinoiden erilaisuus.

Kun asiaa valmistellaan, tulisi tutkia myös erilaisia ratkaisumalleja, kuten in house -yhtiöitä koskevaa ulosmyyntirajaa. Tällä hetkellä hankintalain mukainen ulosmyyntiraja (5 %) on selkeästi EU-direktiiviä (20 %) tiukempi.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

Seutukaupunkiverkosto toteaa, että mietinnössä esitetyn uudistuksen suurimpia menettäjiä olisivat pienet ja keskisuuret kunnat, mukaan luettuna edustamamme seutukaupungit, koska ne joutuisivat merkittävästi muuttamaan tuki- ja muiden palvelujensa tuotantomallia.

Erilaisia ratkaisumalleja tulisi punnita. Nyt tällaista selvitystä muista vaihtoehdoista ei ole tehty, ja seutukaupunkiverkosto kannustaa valmistelijoita tekemään kestävä arviot vaikutuksista, erilaisista malleista sekä vaihtoehdoista – tavoite kilpailun lisäämisestä on kuitenkin lähtökohtaisesti kannatettava.

Issakainen Susanna
Seutukaupunkiverkosto